

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІЧНИЙ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
і контрольні завдання до виконання
практичних та семінарських занять**

здобувачів другого (освітньо-професійного) рівня
спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)»

з дисципліни

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Херсон - 2019

Методичні рекомендації і контрольні завдання до виконання практичних та семінарських занять здобувачів другого (освітньо-професійного) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» з дисципліни «Методологія наукових досліджень»

Укладачі: Танклевська Н.С., д.е.н., професор кафедри економіки та фінансів,
Повод Т.М., доцент кафедри економіки та фінансів

Методичні рекомендації затверджено на засіданні кафедри економіки та фінансів (протокол № 1 від 27.08.2019 р.)

Схвалено науково-методичною комісією зі спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» (протокол № 1 від 28.08.2019 р.)

Танклевська Н.С., Повод Т.М. Методичні рекомендації і контрольні завдання до виконання практичних та семінарських занять здобувачів другого (освітньо-професійного) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». [укладачі Танклевська Н.С., Повод Т.М.]. Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019. 18 с.

Методичні рекомендації містять перелік завдань для опрацювання та закріплення знань здобувачів другого (освітньо-професійного) рівня спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)» з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень»

ВСТУП

Одним з найважливіших умов, які забезпечують прискорення наукових досліджень, є подальше розроблення теорії методології наукового пізнання та дослідження, що пояснюється, з одного боку, потребами сучасного науково-технічного та соціального прогресу суспільства, а з іншого – ускладненням самого процесу наукового пізнання, дослідження та, крім цього, подальшою диференціацією та інтеграцією наукового знання.

Навчальними планами підготовки аспірантів передбачається вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень», яку включено до складу обов'язкових компонент навчальних планів підготовки фахівців на другому (освітньо-професійному) рівні вищої освіти, спеціальності 015 «Професійна освіта (Економіка)».

Мета дисципліни «Методологія наукових досліджень» - формування знань з методології, теорії методу і процесу, психології, методичного та науково-дослідного забезпечення досліджень.

Завдання дисципліни: теоретична підготовка здобувачів другого рівня вищої освіти з питань: сутності і категорій методології наукових досліджень; організації процесу наукового дослідження; вибору об'єктів наукового дослідження; застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження; застосування методик дослідження, їх змісту і принципів розробки; планування науково-дослідних робіт; розроблення етапів та форм процесу наукового дослідження; діалектики як системи принципів, законів і категорій; специфіки наукового пізнання; типології методів наукового пізнання; сутності понять синергетики і евристики; змісту та структури процесу наукового дослідження; формування та обґрунтування наукових гіпотез; оволодіння традиційними та сучасними інноваційними методами проведення досліджень; оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику; інформаційного забезпечення процесу наукового дослідження; визначення економічної ефективності наукових досліджень.

Результатом вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є набуття практичних навичок і умінь щодо:

- вибору об'єктів та методів наукового дослідження;
- пошуку та аналізу різноманітних джерел інформації;
- проведення наукових досліджень систем і процесів;
- застосування сучасних методичних прийомів у наукових дослідженнях;
- планування і організування наукових експериментів;
- застосування автоматизованих систем обробки інформації у наукових дослідженнях;

- складання звітів з науково-дослідної роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» здобувач повинен:

знати: практичні навички і уміння, щодо вибору об'єктів та методів наукового дослідження; проведення наукових досліджень систем і процесів; застосування сучасних методичних прийомів у наукових дослідженнях.

уміти: аналізувати різноманітні джерела інформації; формувати культуру та навички проведення дослідження, впроваджувати їх результати у практику; планувати і організовувати наукові експерименти; формувати опитувальні анкети; складати звіти з науково-дослідної роботи.

Компетентності, що набуваються в результаті вивчення дисципліни:

Загальні компетентності:

- здатність до пошуку, оброблення й аналізу інформації з різних джерел;
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні та презентувати результати.

Фахові компетентності спеціальності:

- здатність використовувати знання, уміння і навички в галузі теорії і практики викладання економіки;
- здатність застосовувати у викладацькій діяльності наукові підходи до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економіці;
- здатність розробляти та викладати методики впровадження результатів наукових досліджень та пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності.

Програмні результати навчання:

- знати на рівні новітніх досягнень основні концепції сталого розвитку суспільства, освіти і методології наукового пізнання;
- уміти використовувати сучасні інформаційні технології та ресурси у професійній, інноваційній та/або науковій діяльності;
- вибирати і використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій у педагогічній та економічній діяльності;
- знати та розуміти фундаментальні та прикладні аспекти наук про освіту та економіку;
- формулювати нові гіпотези та наукові задачі в сфері економіки, вибирати належні напрями і відповідні методи для їх розвитку на основі наявного ресурсного потенціалу;
- застосовувати наукові підходи до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економічній та освітній діяльності;
- критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей і застосовувати одержані знання, уміння і навички для вирішення практичних завдань і проблем у галузі освіти та економіки.

Змістова частина 1. Наука і наукові дослідження

Практичне заняття 1 (2 год)

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета заняття: Дослідити та обґрунтувати поняття про діяльність людини: пізнавальну (гносеологічну), аксіологічну, праксіологічну. Розглянути науку як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини. Розглянути науку як систему знань. Наукознавство та його основні розділи. Визначити поняття, зміст, мету і функції науки. Розглянути форми організації та управління наукою в Україні. Основні ознаки наукового дослідження. Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Розглянути взаємозв'язок філософії і методології соціальних наук. Специфіка соціального пізнання. Логіка та методологія наукового дослідження. Поняття системного, комплексного та цілісного підходу в науковому дослідженні.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Дефініція інновації, науки.
2. Актуальність наукових досліджень.
3. Поняття наукового пізнання.
4. Обґрунтування дефініції «знання» та «пізнання».
5. Приклади істинних знань (закони Ома, Бойля-Маріотта, вільного падіння тощо).
6. Приклади абсолютних та відносних знань (знання про планети відносно, теорія польотів до них – абсолютне знання).
7. Етапи наукових досліджень: інформаційний пошук; складання методики дослідження; попередня розробка дослідження; підготовка і проведення експериментальної частини дослідження; обробка і аналіз даних експерименту; оформлення результатів дослідження; впровадження закінчених розробок.
8. Специфіка пізнавального ставлення людини до світу.
9. Поняття гносеології та її місце в системі філософського знання.
10. Особливості пізнання природної соціокультурної й духовної сфер.
11. Проблема пізнання світу.
12. Агностицизм і його основні різновиди.
13. Проблеми наукового пізнання у філософії ХУІІІ-ХІХ ст.
14. Класична наука і філософська епістемологічна рефлексія.
15. Загальнонаукові, часткові та спеціальні методи дослідження.

16. Головні компоненти методики наукового дослідження.
17. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження.
18. Поняття про метод, методологію та рівні наукового дослідження.

Розв'язати завдання:

Завдання 1. Характеристика основних концепцій співвідношення філософії та науки.

На основі вивчення літературних джерел до теми узагальнити основні положення метафізичної концепції, позитивіської концепції, антиінтеракціоністської концепції та діалектичної концепції. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 2. Принципи глобального еволюціонізму.

На основі вивчення літературних джерел до теми узагальнити та сформулювати основні принципи глобального еволюціонізму. Розкрити зміст принципів. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 3. Характеристика основних теорій позитивізму.

На основі вивчення літературних джерел до теми узагальнити основні положення теорій позитивізму. Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 4. Характеристика основних позанаукових форм освоєння світу.

На основі вивчення літературних джерел до теми узагальнити основні позанаукові форми освоєння та пізнання світу. Узагальнити основні ідеї філософів цього напрямку пізнання світу (наприклад, М. Бердяєва, Л. Шестова, П. Фейєрабенда та інших) Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

Завдання 5. Характеристика основних тенденцій щодо осмислення цінностей у сучасній науці.

На основі вивчення літературних джерел до теми узагальнити основні тенденції щодо осмислення цінностей у сучасній науці. Узагальнити основні ідеї сучасних філософів щодо переосмислення цінностей у науковому пізнанні (наприклад, М. Полані, Т. Куна, Е. Агацці та інших). Результати оформити у вигляді таблиці. Зробити висновки.

1. Підготувати ессе на тему:

- 1.1. Закономірності і тенденції розвитку науки
- 1.3. Теорія пізнання та етика І. Канта

- 1.4. Розробка методології наукового пізнання в позитивізмі (О. Конт).
- 1.5. Концепція науки та розвиток наукового знання К. Поппера.
- 1.6. Філософія та методологія науки в працях сучасних філософів.
- 1.7. Проблема рівнів наукового пізнання в сучасній методології науки.
- 1.8. Актуальність проблем науки ХХІ ст.

2. Підготувати доповіді на тему:

2.1. Внесок відомих філософів та вчених в розвиток наукового пізнання світу (наприклад, М. Коперника, М. Сервета, А. Лавуазьє, Р. Декарта, Ф. Бекона, І. Канта, А. Ейзенштейна, Н. Бора, В.К. Гейзенберга, В.І. Вернадського, Н. Вінера та інших).

2.2. Внесок відомих філософів та вчених в розвиток ідей глобального еволюціонізму (наприклад, М. Мойсєєва).

Питання для обговорення:

1. Дати визначення поняття «наука» та охарактеризувати її головні цілі та функції.

2. Назвати основні концепції співвідношення філософії та науки. Дати стисло характеристику.

3. Охарактеризувати основні положення метафізичної концепції співвідношення філософії та науки.

4. Охарактеризувати основні положення антиінтеракціоністської концепції співвідношення філософії та науки.

5. Охарактеризувати основні положення діалектичного підходу до дослідження.

6. Охарактеризувати основні положення глобального еволюціонізму.

Практичне заняття 2 (2 год)

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ТИПОЛОГІЯ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета заняття: засвоєння загальнонаукової та конкретно-наукової методології дослідження, методів та техніки проведення наукових досліджень.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Що є методологічною основою дослідження? Дайте розгорнуту відповідь.
2. Дайте характеристику фундаментальної методології дослідження.
3. Охарактеризуйте основні функції, які виконує філософська методологія.

4. Розкрийте суть фундаментальних принципів.
5. Охарактеризуйте основні загальнонаукові принципи дослідження.
6. Розкрийте суть конкретно-наукової методології.
7. Назвіть різницю між методом та методикою наукового дослідження.

Розв'язати завдання:

1. Зв'язати розділи наукознавства та їх характеристику.

1. Економіка науки	А) дослідження системи методів у науці, складання моделей наукової діяльності і окремих її видів;
2. Історія науки	Б) вивчення економічних особливостей розвитку і використання науки, критерії економічної ефективності наукових досліджень;
3. Теорія наукового прогнозування планування і управління науковими дослідженнями	В) розробка міжнародних і національних систем понять і термінології, стильових особливостей викладення результатів наукових досліджень;
4. Методологія науки	Г) розробка стратегії науки, планування її матеріального забезпечення, організація управління науковими дослідженнями;
5. Мова науки	Д) дослідження генезису динамічного процесу накопичення наукових знань, встановлення закономірностей розвитку науки.

Питання для обговорення:

1. Інформаційний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
2. Синергетичний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.
3. Когнітивний підхід у наукових дослідженнях: мета, особливості.

Практичне заняття 3 (2 год)

ТЕМА 3. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета: засвоєння емпіричних методів наукового дослідження.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Назвіть основні методи емпіричного дослідження.
2. Охарактеризуйте суть методу спостереження та вимоги до його проведення.

3. Розкрийте суть методу вимірювання.
4. Розкрийте суть методу порівняння. Назвіть види порівняння.
5. Розкрийте суть методу узагальнення.
6. Охарактеризуйте суть методу експерименту та основні етапи його проведення.

Розв'язати завдання:

1. Визначте, якому з методів відповідають наведені визначення:

1. Методу порівняння;	А) метод вивчення об'єкта в його цілісності, у єдиному взаємному зв'язку його частин;
2. Історичному методу;	Б) метод пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів і явищ;
3. Методу синтезу;	В) метод вивчення всіх явищ і процесів у динамічному розвитку, становленні та у зв'язку з конкретними етапами історії суспільства;
4. Методу аналогії;	Г) метод, який надає змогу переходити від конкретних питань до загальних понять і законів розвитку;
5. Методу абстрагування	Д) метод наукового дослідження, завдяки якому досягається пізнання одних предметів і явищ на основі їх подібності до інших.

2. Визначте, якому з методів відповідають наведені визначення:

1. Метод спостереження	А) це цілеспрямоване вивчення явища чи об'єкта дослідження з метою вивчення невідомих його властивостей, чи якостей або перевірки правильності теоретичних положень, які визначаються певною науковою ідеєю
2. Метод вимірювання	Б) метод пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів і явищ
3. Експеримент	В) це матеріальний процес порівняння якої-небудь величини з еталоном, одиницею вимірювання
4. Метод порівняння	Г) логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання
5. Метод узагальнення	Д) це систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження

Обговорення доповідей на теми:

1. Метод семикратного пошуку: вимоги та алгоритм проведення.
2. Метод колективного блокнота і контрольних запитань: вимоги та алгоритм проведення.
3. Метод експертних оцінок: вимоги та алгоритм проведення

Практичне заняття 4 (2 год)

ТЕМА 4. ТЕОРЕТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ (2 год)

Мета: засвоєння теоретичних методів наукового дослідження.

Питання, що підлягають розгляду:

1. У чому полягає особливість теоретичних методів наукового дослідження?
2. Дайте характеристику основних етапів проведення теоретичних досліджень.
3. Охарактеризуйте такі теоретичні методи дослідження, як аналіз та синтез.
4. Поясніть суть індуктивного та дедуктивного методів наукового дослідження.
5. Охарактеризуйте суть гіпотетичного підходу при проведенні наукового дослідження на теоретичному рівні.
6. Яким основним вимогам мають відповідати гіпотетичний та аксіоматичний підходи при здійсненні теоретичного дослідження?
7. Поясніть суть хронологічного (історичного) методу теоретичного дослідження.

Розв'язати завдання:

1. Визначте, якому з методів відповідають наведені визначення:

1. Ізолювання	А) відвернення від незавершеності (і завершеності) процесу утворення нескінченної множини, від неможливості задати її повним переліком усіх елементів;
2. Конструктивізація	Б) виділення властивостей і відношень, нерозривно пов'язаних з предметами, і позначення їх певними назвами, що надає абстракціям статус самостійних предметів – «надійність», «технологічність»;
3. Актуальності нескінченності	В) утворення понять шляхом об'єднання предметів, пов'язаних відношеннями типу рівності в особливий клас (відвернення від деяких індивідуальних властивостей предметів);

4. Ототоження	Г) відвернення від реальних меж людських можливостей, зумовлених обмеженістю тривалості життя за часом та у просторі (нескінченність виступає вже як потенційно здійсненна);
5. Потенційної здійсненності	Д) відвернення від невизначеності меж реальних об'єктів.

Обговорення доповідей на теми:

1. Хронологічний метод: вимоги та алгоритм проведення.
2. Аксиоматичний метод: вимоги та алгоритм проведення.
3. Гіпотетичний метод: вимоги та алгоритм проведення.

Змістова частина 2. Організація наукової діяльності

Практичне заняття 5 (2 год)

ТЕМА 5. ОСНОВНІ МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І СТАТИСТИЧНОЇ ОБРОБКИ НАУКОВИХ ДАНИХ

Мета: засвоєння основних економіко-математичних та статистичних методів наукового дослідження.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Сформулюйте загальні принципи застосування економіко-статистичних методів у наукових дослідженнях?
2. Дайте характеристику основних методів факторного аналізу?
3. Які основні показники використовують для аналізу рядів динаміки?
4. Які основні задачі оптимізації?
5. Які основні задачі прогнозування?

Розв'язати завдання:

1. До статистичних принципів, яких дотримуються при використанні економіко-статистичних методів дослідження, належать:

- а) чітко визначена ціль економіко-статистичного дослідження;
- б) відповідність систем по горизонталі та вертикалі;
- в) логічний взаємозв'язок між показниками, які характеризують об'єкт чи явище;
- г) всі відповіді правильні.

2. Послідовність значень показника, який характеризує зміну того чи іншого соціально-економічного явища в часі, – це:

- а) ряд абстрагувань;
- б) асоціативний ряд;
- в) динамічний ряд;
- г) всі відповіді правильні.

3. Спосіб ланцюгових підстановок застосовується для моделей:

- а) адитивних;
- б) мультиплікативних;
- в) змішаних;
- г) всі відповіді правильні.

4. Основними характеристиками ряду динаміки є:

- а) абсолютний приріст;
- б) середній абсолютний приріст;
- в) абсолютне значення одного відсотка приросту;
- г) всі відповіді правильні.

5. Метод статистичного прогнозування, передумовою використання якого є сталість причинного комплексу, що формує тенденцію:

- а) екстраполяції тренду;
- б) періоду упередження;
- в) поляризації тренду;
- г) інтерполяції тренду.

6. До економічних принципів, яких дотримуються при використанні економіко-статистичних методів дослідження належать:

- а) відповідність економічним законам;
- б) адекватне відображення суті економічної політики сучасного етапу суспільно-економічного розвитку;
- в) орієнтація на кінцеві економічні результати;
- г) всі відповіді правильні.

7. Особливості статистичної методології пов'язані з:

- а) точним вимірюванням;
- б) використанням узагальнюючих показників для характеристики об'єктивно існуючих закономірностей;
- в) кількісним описом масових економічних явищ;
- г) всі відповіді правильні.

8. Вибір одиниці вимірювання показників при використанні економіко-статистичних методів дослідження залежить від:

- а) матеріального змісту явища;
- б) конкретних задач дослідження;

- в) практичної доцільності;
- г) всі відповіді правильні.

9. У наукових дослідженнях соціально-економічних процесів постають завдання:

- а) виявити й описати характер змін показника за певний період часу, протягом якого явище еволюціонує, змінюється, прогресує;
- б) оцінити інтенсивність і сталість змін;
- в) передбачити подальший рух процесу за межами ряду;
- г) всі відповіді правильні.

10. Усунути, відхилити, виключити дію всіх факторів на величину результативного показника крім одного – це:

- а) порівняння;
- б) елімінування;
- в) факторизація;
- г) прогнозування.

Обговорення доповідей на теми:

1. Аналіз рядів динаміки: вимоги та алгоритм проведення.
2. Факторний аналіз: вимоги та алгоритм проведення.
3. Прогнозування: вимоги та алгоритм проведення.

Практичне заняття 6 (2 год)

ТЕМА 6. СТРУКТУРА ДОСЛІДЖЕННЯ: ОБҐРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ, ЙОГО МЕТИ І ЗАВДАННЯ

Мета заняття: Порядок обґрунтування суб'єкта та об'єкта наукового дослідження. Дослідження як відображення і як творчість. Дослідити об'єктивне та суб'єктивне в гносеологічному образі. Розкрити поняття актуальності дослідження та визначення ступеня його наукової розробки. Визначення об'єкта, предмета, теми дослідження. Попереднє ознайомлення з літературою та визначення головних напрямків дослідження. Збирання і відбір інформації для проведення дослідження.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Вибір теми та ознайомлення з існуючими дослідженнями.
2. Формування гіпотез та вибір методів дослідження.
3. Процес проведення дослідження та інтерпретація результатів.
4. Оприлюднення результатів дослідження.
5. Чому необхідно чітко дотримуватися визначеної послідовності методів дослідження?

6. Які загальні правила вибору теми дослідження?
7. Чому дослідження не починається з вибору його методів?

Розв'язати завдання:

Завдання 1. Створення нових ідей.

Необхідно скласти список речей, які дратують людину: а) у побуті; б) в кафе; в) у транспорті; г) в магазині. Запропонувати нові ідеї щодо усунення виявлених речей.

1. Підготувати есе на тему:
  - 1.1. Інтенсифікація наукової діяльності
  - 1.2. Інноваційні структури й форми організації науково-дослідної діяльності.
2. Підготувати доповіді на тему:
  - 2.1. Сутність, принципи, шляхи й засоби інтенсифікації наукової діяльності.
  - 2.2. Стан, проблеми, шляхи вдосконалювання дослідницької діяльності.
  - 2.4. Особливості, характерні риси й властивості складних систем.
  - 2.6. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення поняття «гіпотеза» та охарактеризуйте основні етапи її розвитку.
2. Охарактеризуйте результати наукової діяльності.
3. Назвіть види зв'язків між предметами, процесами і явищами за функціональним призначенням та охарактеризуйте їх.
4. Назвіть носії інформації.
5. Охарактеризуйте принцип побудови та використання універсальної десяткової класифікації.
6. Назвіть основні етапи математичного дослідження проблеми.
7. Назвіть основні види моделей дослідження.
8. Дайте визначення поняття «інтерполяція» та поняття «екстраполяція».
9. Назвіть види графіків та поясніть принципи їх побудови.
10. Назвіть основні види діаграм та поясніть принципи їх побудови.
11. Назвіть форми викладу матеріалу наукового дослідження.
12. Дайте визначення поняття «нова ідея».
13. Охарактеризуйте принципи створення та реалізації нових ідей.
14. Назвіть основні підходи до створення нових ідей.

Практичне заняття 7 (2 год)

ТЕМА 7. РОЗРОБКА ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ОБРАНОЇ МОДЕЛІ, ГОЛОВНИХ ІДЕЙ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ, ЩО ПОКЛАДЕНО В ОСНОВУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета заняття: Дослідити загальнонаукові та загальнологічні методи наукового пізнання. Розглянути системний аналіз. Дослідити і обґрунтувати програмно-цільовий підхід. Необхідність проведення комплексних досліджень. Логіко-математичний та імовірнісний методи.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах теоретичного знання.
2. Загальнонаукові та загальнологічні методи наукового пізнання.
3. Аналіз і синтез.
4. Порівняння, абстрагування та узагальнення.
5. Індукція, дедукція та аналогія.
6. Моделювання і формалізація.
7. Системний аналіз.
8. Програмно-цільовий підхід.
9. Комплексні дослідження.
10. Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний методи.
11. Порівняльний і структурно-функціональний методи.
12. Логіко-математичний та імовірнісний методи.
13. Історичний і логічний методи.

Розв'язати завдання:

Завдання 1. Визначення наукових проблем.

Визначити наукові проблеми: а) у сфері фінансів домогосподарств; б) у сфері фінансів підприємств; в) у сфері державних фінансів. Запропонувати нові ідеї щодо усунення виявлених проблем.

Завдання 2. Визначення об'єкту та предмету дослідження.

У запропонованих публікаціях визначити об'єкт та предмет дослідження. Написати рецензію.

Завдання 4. Визначення наукових результатів дослідження.

У запропонованих публікаціях визначити наукові результати дослідження. Написати відгук.

Завдання 5. Підготовка анотації.

До запропонованих публікацій написати анотацію. Скласти список ключових слів

1. Підготувати есе на тему:
  - 1.1 Критерії та проблеми оцінки ефективності науково-дослідних робіт.
  - 1.2 Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.
2. Підготувати доповіді на тему:
  - 2.1 Види і форми наукового дослідження.
  - 2.2 Сутність сучасного економічного дослідження.
  - 2.3 Структура процесу наукових досліджень.
  - 2.4 Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними.
  - 2.5 Моделювання як спосіб наукового пізнання.
  - 2.6 Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.

Практичне заняття 8 (4 год)

ТЕМА 8. ОФОРМЛЕННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета заняття: Матеріально-технічне та фінансове забезпечення наукової діяльності. Оцінка ефективності наукових досліджень. Ефективність наукових досліджень. Поняття ефекту та ефективності наукових досліджень. Суть економічних розрахунків результатів НДР. Комплексна наукова цільова програма. Її структура. Концепція та її основні завдання.

Питання, що підлягають розгляду:

1. Систематизація результатів дослідження.
2. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст.
3. Докази гіпотези, висновки та рекомендації, науковий експеримент, коригування попередніх пропозицій, літературний огляд дослідження.
4. Викладення висновків та рекомендацій у вигляді реферату, наукової статті, тез доповіді, звіту про виконану науково-дослідну роботу.
5. Види рефератів: наукові, інформативні. Зміст та вимоги до рефератів.

6. Наукова стаття.
7. Звіт про НДР.
8. Реферування літератури.

Розв'язати завдання:

Завдання 1. Підготовка тез доповіді.

Відповідно до теми дисертаційної роботи підготувати тези доповіді.
Вивчити вимоги до друку тез.

Завдання 2. Підготовка наукової статті.

Відповідно до теми дисертаційної роботи підготувати наукову статтю.
Підібрати фахове видання до друку статті. Вивчити вимоги до друку статті у фаховому виданні. Опублікувати статтю за темою.

Завдання 3. Підготовка есе на тему:

1. Мова та стиль наукового мовлення.
2. Принципи наукової праці.
3. Робота над текстом наукового дослідження.
4. Графічний спосіб викладання ілюстративного матеріалу.
5. Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.
6. Мистецтво виступу перед аудиторією.

Завдання 4. Підготовка доповіді на тему:

1. Рекомендації до написання наукових текстів.
2. Вимоги до друку рукописів.
3. Підготовка наукових публікацій. Особливості підготовки статті і тез доповіді.
4. Структура реферату, анотації та їх написання.
5. Підходи до підготовки доповіді та тез доповіді.
6. Підготовка до захисту магістерської роботи.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
3. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
4. Артемчук Г. І., Курило В. М., Кочерган М. П. Методика організації науково-дослідної роботи : навч. посіб. Київ : КДЛУ Форум, 2014. 270 с.
5. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2016. 192 с.

Допоміжна

1. Бабицький А. Ф. Методологія аналізу економічних процесів і управління : навч. посіб. Київ : МАУП, 2013. 128 с.
2. Галаєва Л. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навч. посіб. Київ : НУБіПУ, 2014. 94 с.
3. Ганін В. І., Ганіна Н. В., Гурова К. Д. Методологія соціально-економічного дослідження : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 224 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://nssmc.gov.ua/>
4. Офіційний сайт бібліотеки Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
6. Бібліотека економіста. URL: <http://chitalka.info/finansi.html/>
7. Офіційний сайт Міжнародної фінансової корпорації. URL: www.ifc.org.
8. Офіційний сайт Багатостороннього агентства гарантування інвестицій. URL: www.miganet.worldbank.org.